

HODNOCENÍ VÝROBY, OBCHODU A SPOTŘEBY KOMODITY KÁVA

EVALUATION OF PRODUCTION, TRADE AND CONSUMPTION OF COMMODITY COFFEE

Jaroslav Homolka, Eva Soukupová

Anotace:

Příspěvek se zabývá nejprve charakteristikou významných světových producentů kávy. Na tuto část pak navazuje zhodnocení světového obchodu s kávou na základě údajů hlavních mezinárodních kávových asociací. Jsou zde popsány důležité trendy v exportu producentů zemí a importu spotřebitelských zemí. Uvádí se dále, že kolísání cen kávových bobů ve spojení s jejich nadprodukcí jsou hlavní příčiny krizí na světovém trhu s kávou. Závěrečná část je věnována hodnocení prodeje a spotřeby kávy v České republice.

Klíčová slova:

Káva, kávovník, obchod s kávou, zpracování kávy, spotřeba kávy

Summary:

At first, the contribution deals with a characteristics of significant world coffee producers. Than evaluation of world coffee trade on base of data of main international coffee associations follow. Important trends in export of producers' country are described here. It is also reported that fluctuation of coffee beans price in connection with their overproduction are the main CASE of crisis on world markets with coffee. The final part is devoted to evaluation of coffee trade and consumption in the Czech Republic.

Key words:

Coffee, coffee-tree, coffee trade, coffee processing, coffee consumption

ÚVOD

Podle historických pramenů se s kávou obchodovalo již v 6. století našeho letopočtu v Jemenském přístavu Mokka. Od té doby se světový obchod s kávou neustále rozšiřoval a dnes je káva velmi významnou celosvětově obchodovanou komoditou. Její spotřeba je rozdílná v jednotlivých zemích dle zvyklostí, ale i životní úrovně obyvatel.

CÍL A METODIKA

Cílem předloženého příspěvku je analýza světového obchodu s kávou. Naplnění tohoto cíle je provedeno pomocí analytických a srovnávacích metod v prostoru i čase z dostupných statistických údajů. Nejprve jsou charakterizovány hlavní pěstitelé země a uvedeny možnosti jejich exportu. V další části se pak pojednává o úloze světových kávových asociací v mezinárodním obchodu s kávou. Na to navazuje přehled největších světových importérů, kteří ovlivňují světovou cenu kávy. Na závěr jsou uvedeny tendence ve spotřebě kávy v České republice.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

Produkce kávy ve světě

Kávu pěstuje přes 50 států světa. Druh Arabika se převážně pěstuje ve Střední a Jižní Americe, druh Robusta pak v Africe a Asii. Na celém světě se každoročně produkuje více než 100 mil. žoků kávových zrn (cca 6 mil. tun – jeden žok má 60 kg). Mezinárodní organizace pro kávu (ICO) sleduje produkci kávy jednotlivých zemí od r. 1975. Celkový trend v produkci je rostoucí. Dále jsou uvedeny 3 státy s nejvyšší produkcí.

Největším producentem kávy již přes 40 let je Brazílie. Průměrná produkce představuje 35 mil. žoků za rok. Kávovník je zde hlavní zemědělskou plodinou. Pěstují se zde oba druhy kávovníku, tj. Arabika i Robusta. Brazílie je největší exportní zemí na světě. Dlouhodobý průměr exportu představuje 17 mil. žoků. V roce 2004 to bylo již 26. mil žoků.

Od r. 1999 je Vietnam druhým největším producentem kávy na světě. Jeho produkce zaznamenala během devadesátých let výrazný vzestup z 2,3 mil. na 13 mil. žoků. Je největším producentem kávy Robusta. Vietnam se stal v současnosti druhým největším vývozcem na světě a předstihl tak Kolumbii. Téměř veškerá produkce je vyvážena.

Kolumbie byla dlouhodobě druhým největším producentem na světě. V současnosti s produkcí okolo 12 mil. žoků je na třením místě. Zaměření je na pěstování kvalitní kávy Arabika. Export kávy v letech 1975–2004 mírně kolísal a pohyboval se v rozmezí 9–11 mil. žoků.

Další významní producenti jsou Indonésie, Etiopie, Indie a Mexiko.

Světový obchod s kávou

Káva patří k nejvýznamnějším obchodním komoditám ve světě. Z tohoto důvodu byla vytvořena řada kávových asociací, které mají za cíl organizovat celosvětový obchod s touto komoditou.

Těchto asociací je celá řada. S celosvětovým významem jsou čtyři. Nejvýraznější je Mezinárodní organizace pro kávu (ICO), která byla založena v roce 1963 pod záštitou OSN. Základem jsou mezinárodní dohody o kávě. Hlavními cíli této organizace jsou:

- Koordinovat společný postup a priority v obchodu s kávou
- Zvyšovat spotřebu kávy díky zlepšení kvality a marketingu
- Spolupráce se soukromým sektorem a zajištění potravinářské bezpečnosti
- Zajištění aktuálních informací o vývoji na světovém trhu s kávou

Celosvětová produkce kávy se neustále zvyšuje. Např. v roce 2004 činila 112,6 mil. žoků a byla o 8,8 mil. vyšší než v roce 2003. V téže roce byl odhadován export u osmi největších producentů na cca 66 mil. žoků.

Hlavní importní zemí na světě jsou Spojené státy americké, kde průměrný roční dovoz se pohybuje okolo 20 mil. žoků. Druhým největším importérem je Německo, které v průběhu 90.ých let dováželo 13-14 mil. žoků. Dalšími významnými importéry jsou Francie, Itálie, Japonsko, Rusko a Kanada. Úroveň importu do České republiky je v současné době na úrovni 1 mil. žoků.

S komoditou káva se obchoduje na burzách po celém světě. Zvláště významné komoditní burzy jsou: Londýn, Chicago, New York, Tokyo a Singapur. Při obchodování na burzách se využívá hojně tzv. Futurem kontraktů. Světový obchod s kávou v posledních letech prochází krizí. Hlavní příčinou je přebytek nabídky zelené kávy na poptávku. Docházelo k hromadění zásob a poklesu prodejních cen. Nepříznivě na cenu kávy působí též, že USA v roce 1992 opustily ICO. Tento pokles cen na burzách dopadá nepříznivě na drobné pěstitele a dělníky na kávových plantážích převážně v chudých státech. Importéři dovážejí

především „zelené“ surové kávové boby za výhodných cenových podmínek a naopak obchod s upravenou a zpracovanou kávou je pro ně finančně výhodný.

Spotřeba kávy

Spotřeba kávy ve světě je časově a prostorově diferencovaná. Nejvyšší spotřebu vykazují severské evropské státy Finsko okolo 12 kg, Švédsko a Norsko okolo 9 kg. Evropské země celkem mají spotřebu okolo 5 kg a Spojené státy okolo 4 kg na osobu a rok. Česká republika se spotřebou 2,3 kg je na poloviční úrovni celoevropské spotřeby.

Trh s kávou v České republice ovládá celkem pět společností, z nichž jedna je domácí. Tyto společnosti zajišťují 84% podíl na českém trhu. Z výsledků Agentury Median vyplývá, že kávu pije 75,4% lidí české dospělé populace. Většina 64,6% pije tureckou kávu, instantní 22,5% a překapávanou 10,5%. Odklon od turecké kávy je pomalý, ale přesto roste obliba instantní kávy a espressa. Zákazníci se ještě často orientují při koupi podle ceny a ne s ohledem na kvalitu. Spotřeba kávy v ČR mírně narůstá.

ZÁVĚR

Hlavní producentskou zemí kávy je Brazílie, následovaná Vietnamem a Kolumbií. Současný stav obchodování na burze s komoditou káva v podobě surových nezpracovaných bobů nezaručuje drobným pěstitelům kávy přijatelné ceny. Výnosný je obchod s kávou pro bohaté importéry a potravinové řetězce po její úpravě. Tuto situaci se snaží regulovat mezinárodní kávové asociace, z nichž nejvýznamnější je Mezinárodní organizace pro kávu. Spotřeba kávy v České republice mírně roste, ale je zatím na poloviční úrovni ve srovnání s evropským průměrem a činí 2,3 kg na osobu a rok. V současné době pije kávu v České republice asi ¾ dospělé populace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. GAUDIA s.r.o.: Obchod s kávou (on-line). Praha, ČR (cit. 6. září 2005). Aktualizováno měsíčně. Dostupné na internetu <http://www.e-kava.cz/kava/kofein>
2. Normanová, J. U.: Káva. Praha, Slovrat 2004, 39 s., ISBN 80-7209-514-5
3. Soukupová, E.: Hodnocení výroby, obchodu a spotřeby komodity káva. Diplomová práce, PEF ČZU Praha, 2006
4. SUPERMO, s.a. Encyklopedie kávových producentů (on-line). Bruggy, Belgie (cit. 4. ledna 2006). Aktualizováno měsíčně. Dostupné na internetu <http://www.supermo.be>

KONTAKTNÍ ADRESA

Prof. Ing. Jaroslav Homolka, CSc.

Ing. Eva Soukupová

Katedra zemědělské ekonomiky

PEF ČZU v Praze, Kamýcká 129

165 21 Praha 6 – Suchbátka

Tel.: +420 224 382 285

e-mail: homolka@pef.czu.cz